

Digitální učební materiál

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0373
Číslo materiálu	VY_32_INOVACE_ELE.3.02
Název školy	Střední průmyslová škola elektrotechnická, Mohelnice, Gen. Svobody 2
Autor	Ing. Bohumil Veselý
Tematický celek	ELEKTRONIKA
Ročník	3. ročník
Datum tvorby	září.2013
Anotace	PŘECHODNÝ DĚJ v obvodu s kondenzátorem Je určena především učitelům k výkladu látky. Součástí prezentace jsou příklady obvodů pro simulační program MultiSim, které učitel použije k demonstraci chování skutečného obvodu v reálném čase.
Metodický pokyn	Žák si při hodině zapisuje své poznámky.
Pokud není uvedeno jinak, použitý materiál je z vlastních zdrojů autora	

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

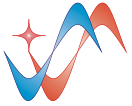

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

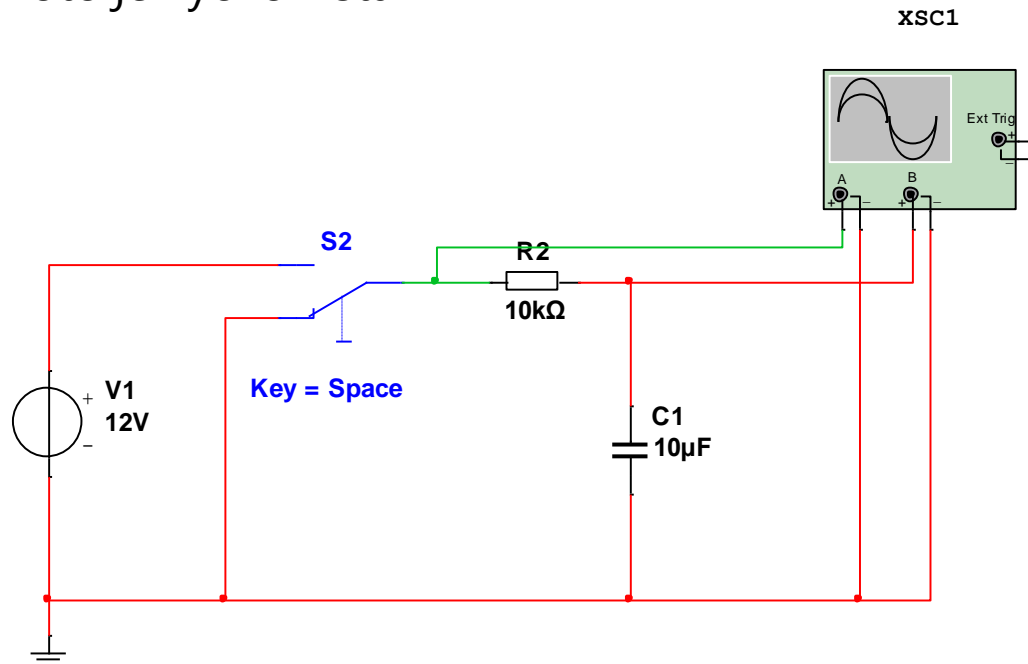
OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

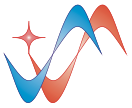
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Přechodný děj v obvodu s kondenzátorem

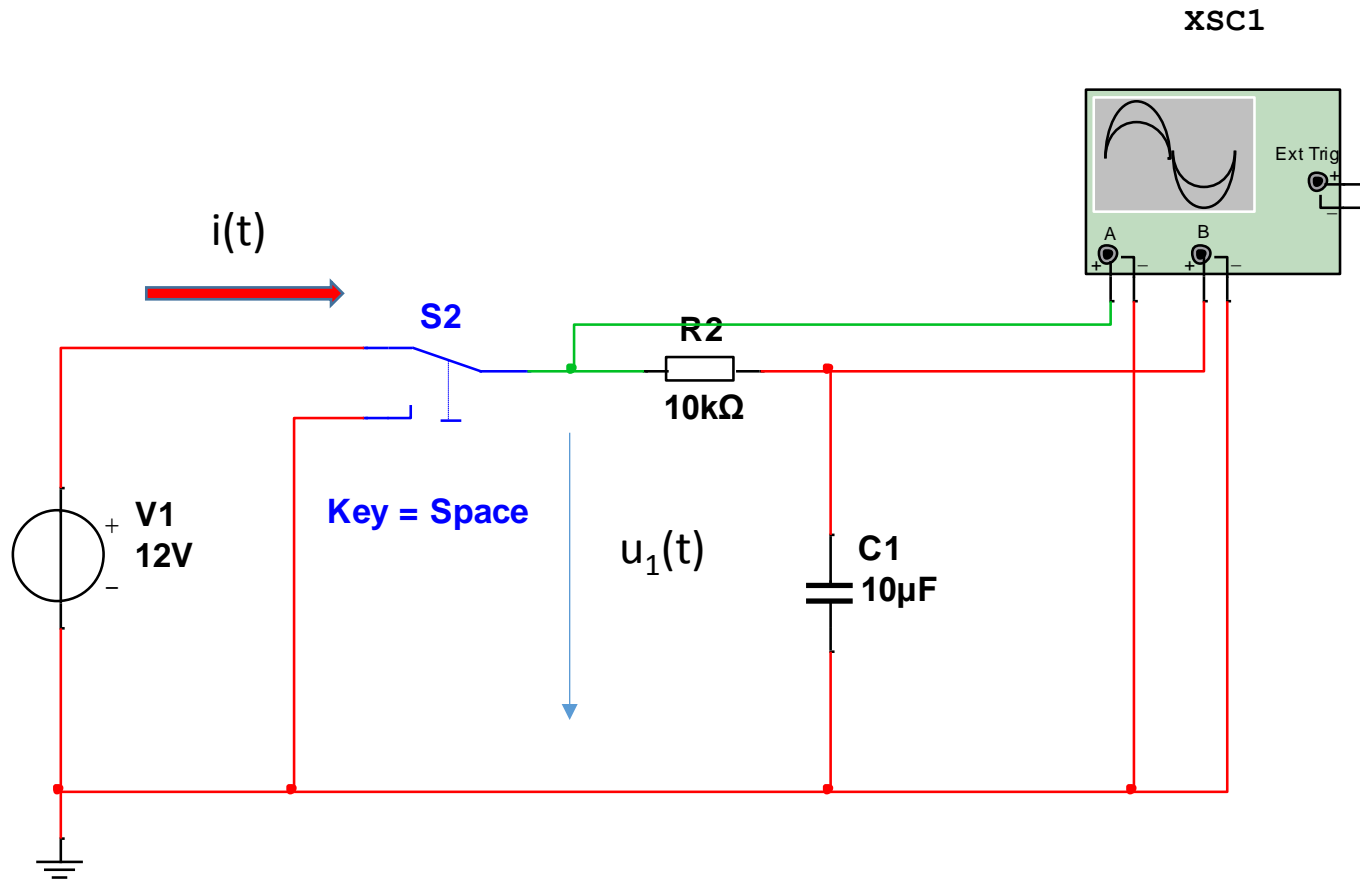
- Budeme řešit následující případ – PŘ.2
- Toto je výchozí stav

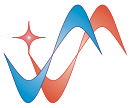

Přechodný děj v obvodu s kondenzátorem

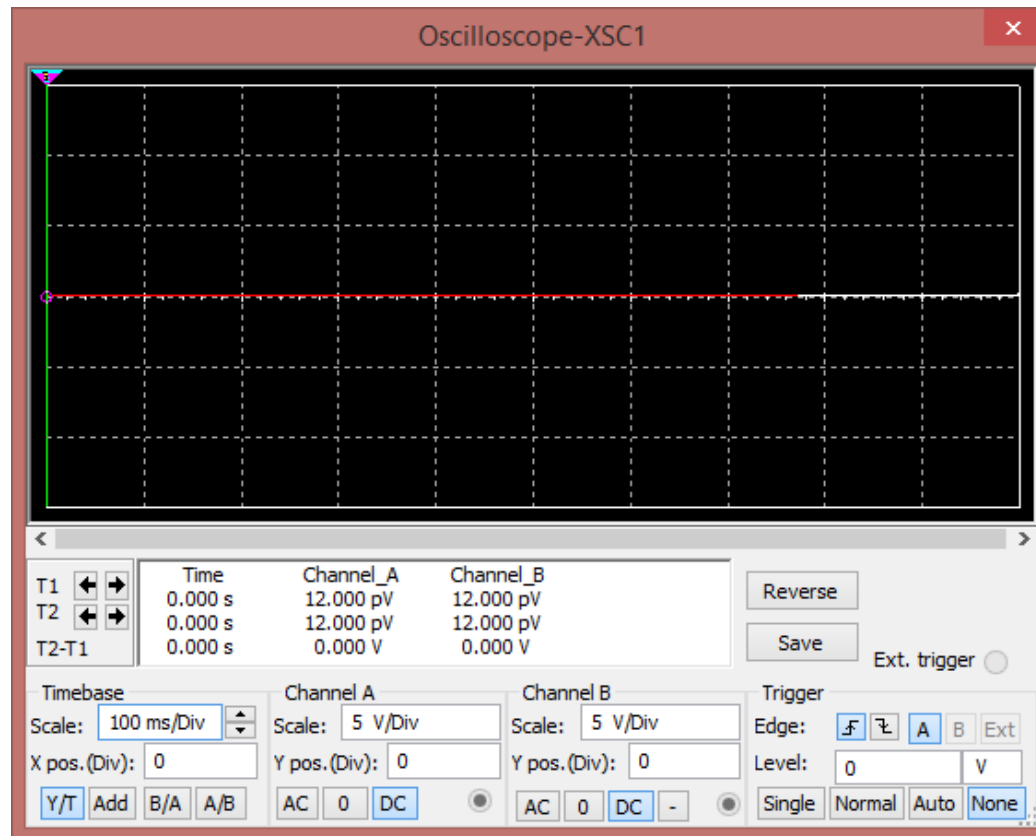
- Přepneme přepínač, obvodem protéká proud $i(t)$ a kondenzátor se nabíjí

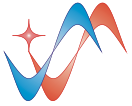

Přechodný děj v obvodu s kondenzátorem

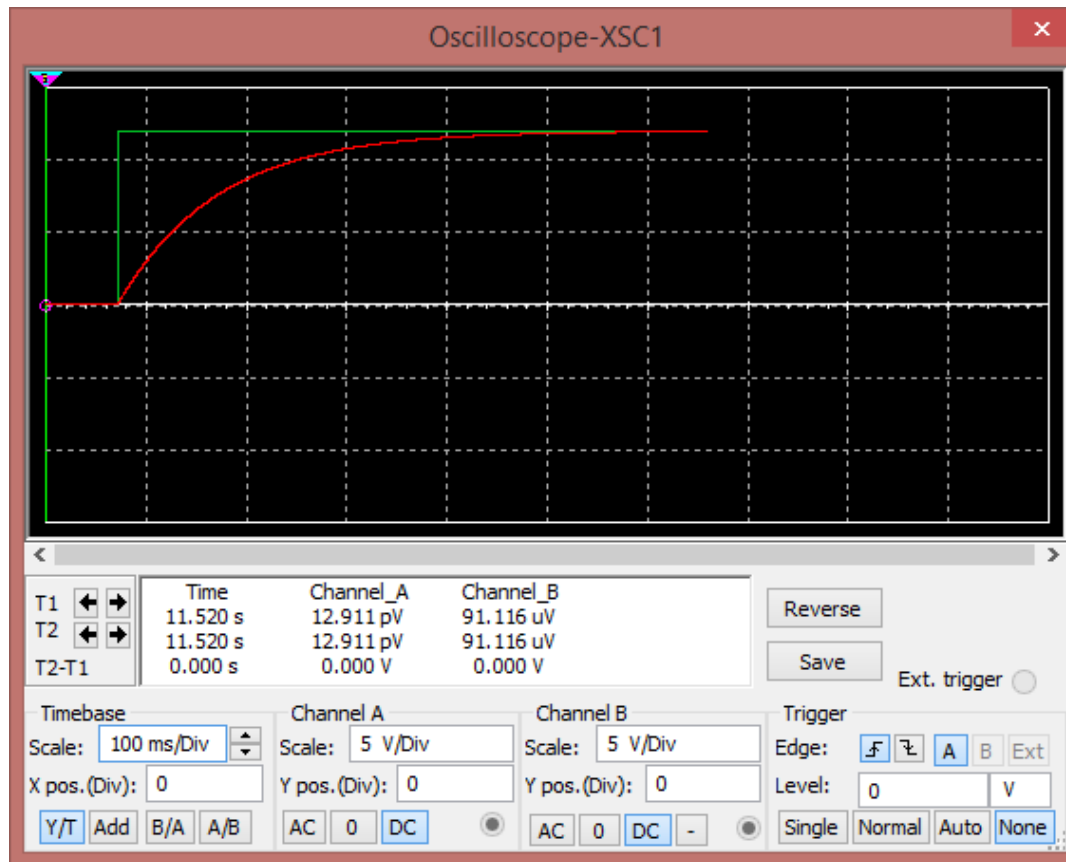
- Vstupní a výstupní signály jsou nulové

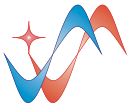

Přechodný děj v obvodu s kondenzátorem

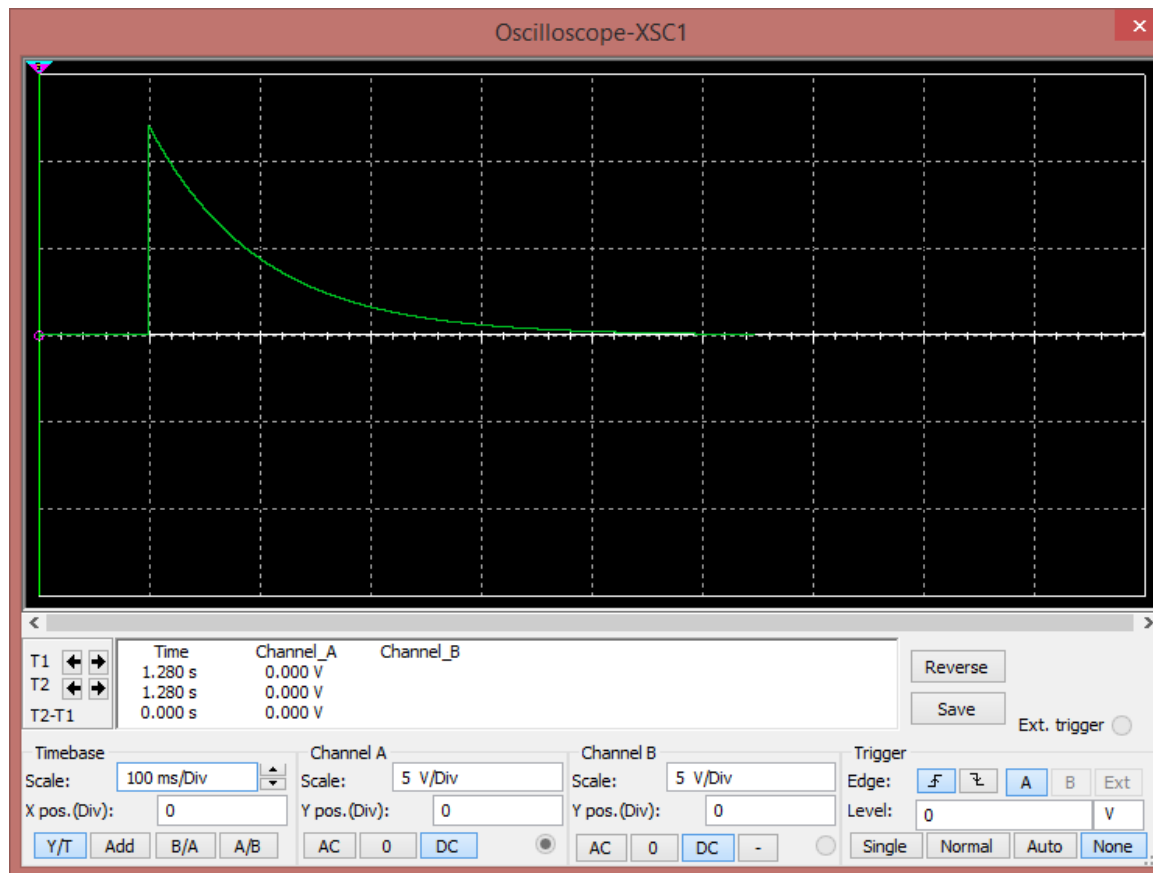
- Nyní sepneme spínač a připojíme obvod ke zdroji napětí
- Zobrazíme napětí $u_c(t)$ - červeně a $u_1(t)$ - zeleně

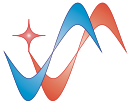

Přechodný děj v obvodu s kondenzátorem

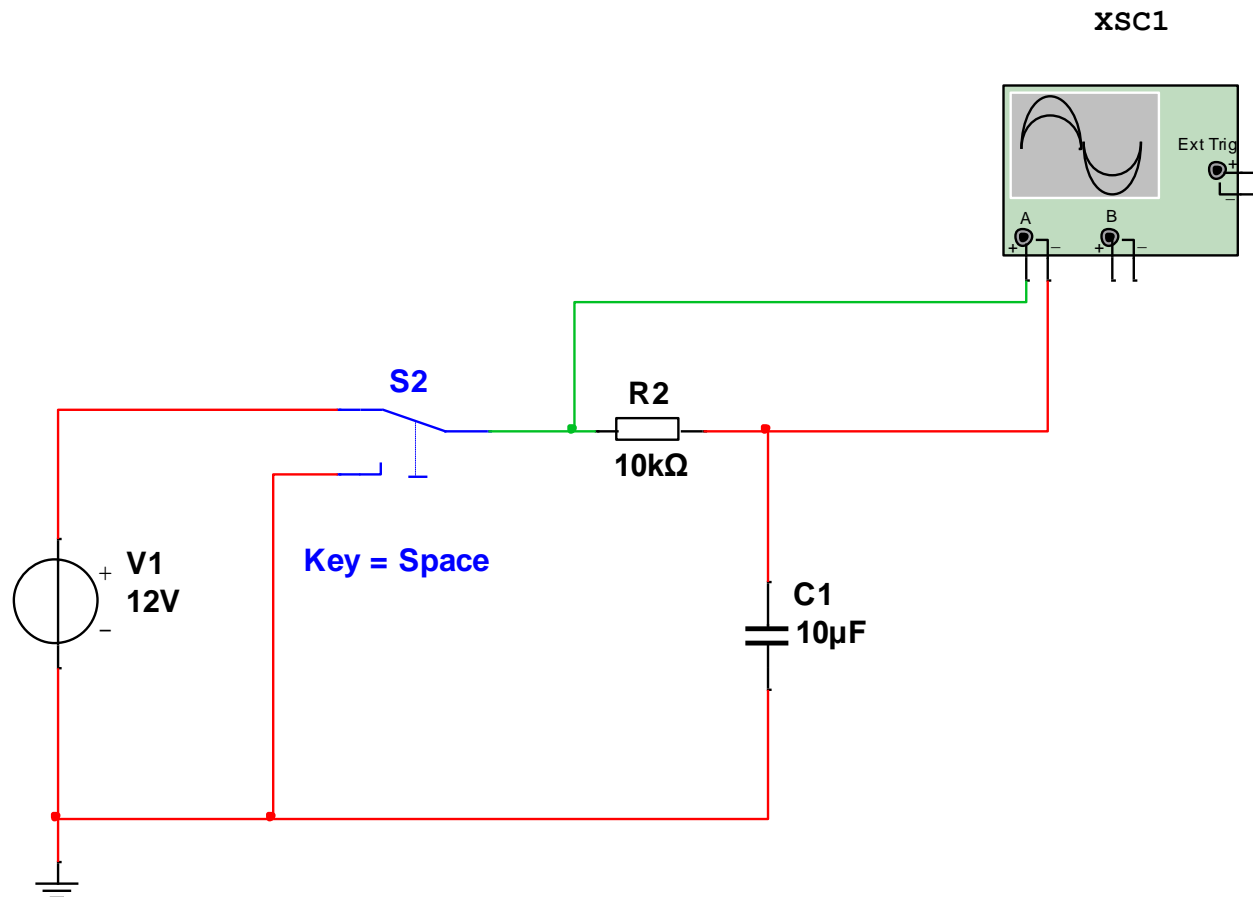
- Průběh napětí na rezistoru

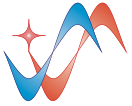

Přechodný děj v obvodu s kondenzátorem

- V tomto zapojení zobrazíme průběh napětí na rezistoru PŘ.3

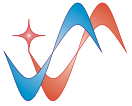
Přechodný děj v obvodu s kondenzátorem

- Napětí na deskách kondenzátoru $u_c = \frac{q(t)}{C}$ kde $q(t)$ je náboj na C v čase t a C kapacita kondenzátoru
- Proud v obvodu $i(t) = \frac{\Delta q}{\Delta t} = C \cdot \frac{\Delta u_c(t)}{\Delta t} = \frac{u_R(t)}{R}$
- Na rezistoru R vzniká úbytek napětí $u_R(t)$. Platí (II. Kirchhoffův zákon)

$$U_0 = u_c(t) + u_R(t) = \frac{q(t)}{C} + R \cdot i(t)$$

- Podělíme velikostí odporu R a dostaneme
- $\frac{U_0}{R} = \frac{q(t)}{C \cdot R} + i(t) = \frac{q(t)}{C \cdot R} + \frac{\Delta q}{\Delta t}$

Přechodný děj v obvodu s kondenzátorem

- Pro napětí na kondenzátoru po vyřešení rovnice platí:

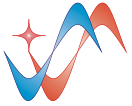
- $u_C(t) = U_0 \cdot (1 - e^{-\frac{t}{\tau}})$

- $u_R(t) = U_0 \cdot e^{-\frac{t}{\tau}}$

- kde τ je časová konstanta $\tau = R \cdot C$ [s]

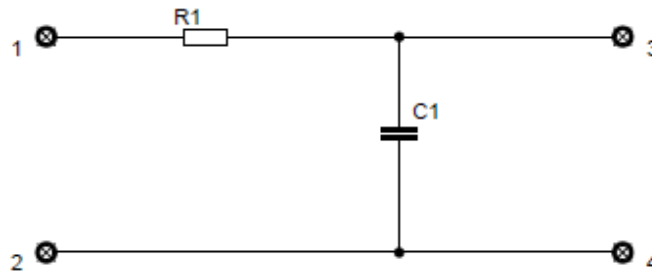
- Proud tekoucí oběma prvky je stejný a má velikost

- $i_C(t) = i_R(t) = \frac{u_R(t)}{R} = \frac{U_0}{R} \cdot e^{-\frac{t}{\tau}}$

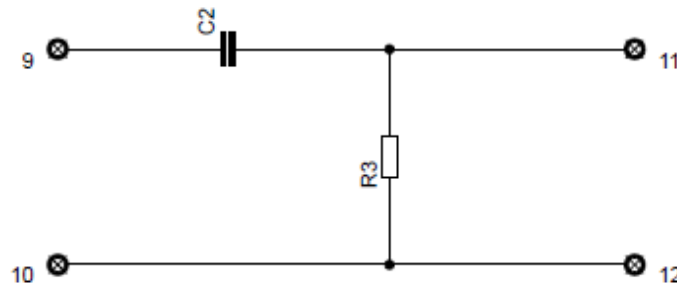

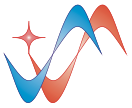
Integrační a derivační článek RC

- Obvod s kondenzátorem na výstupu se nazývá **integrační článek**
- Výstupní napětí je tedy napětí na kondenzátoru

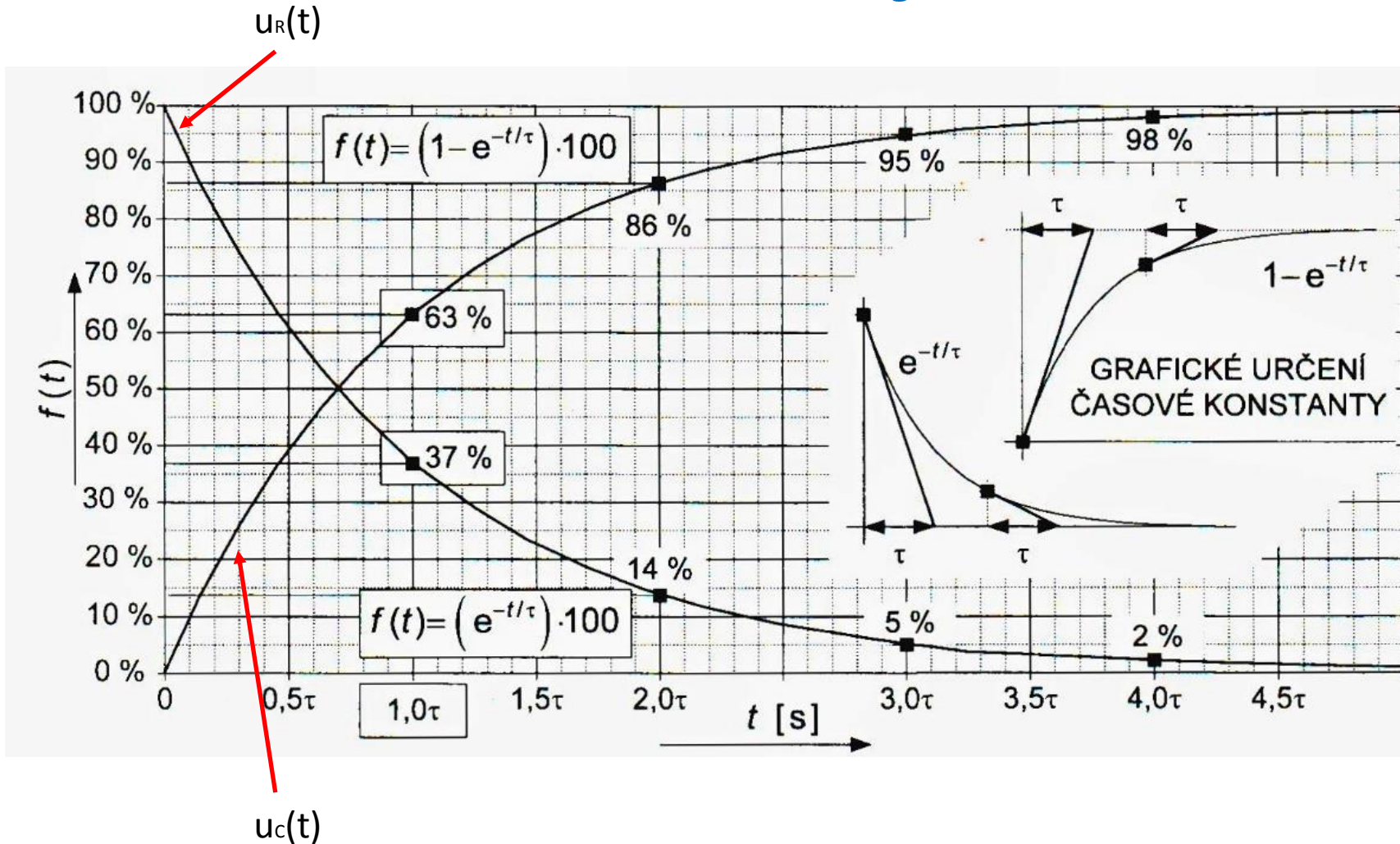

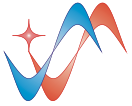
- Obvod s rezistorem na výstupu se nazývá **derivační článek**
- Výstupní napětí je tedy napětí na rezistoru

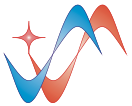
Graf závislosti $u_R(t)$ a $u_C(t)$ integračního článku

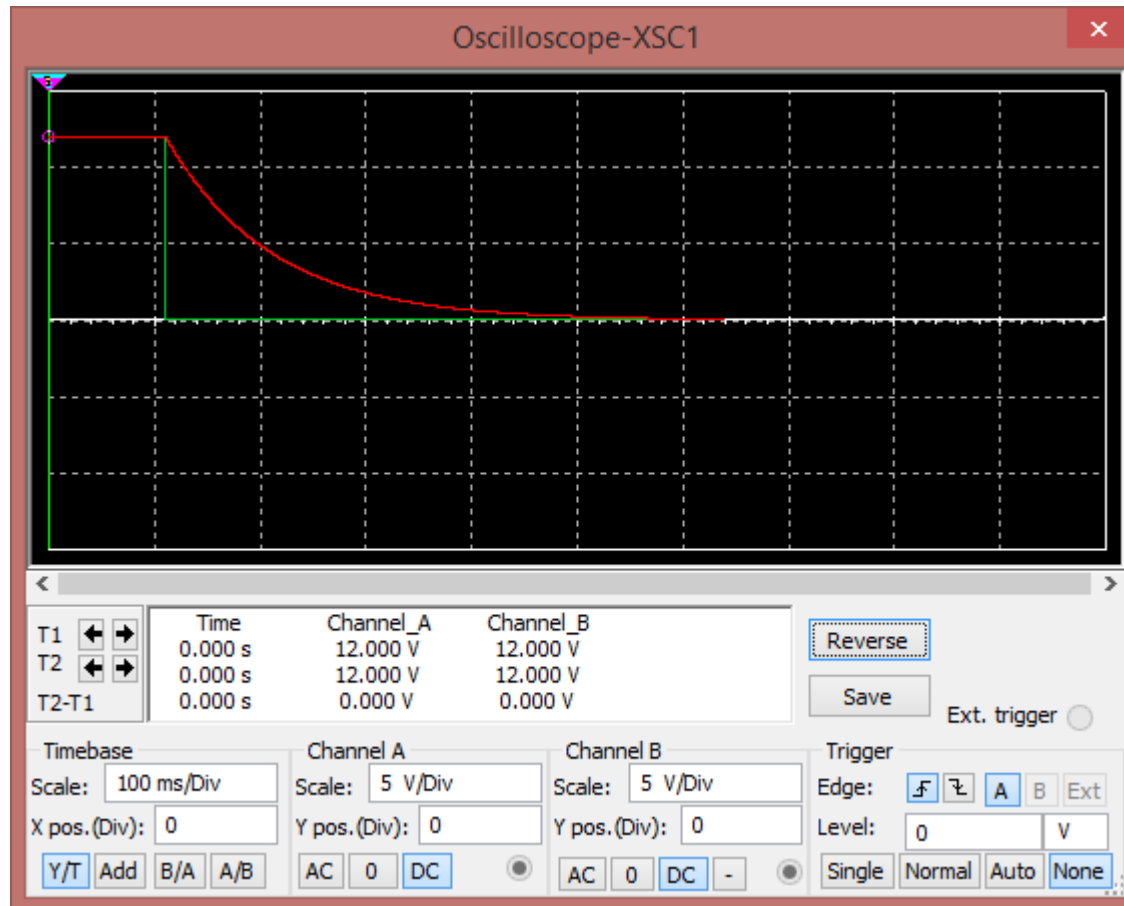
Integrační článek RC

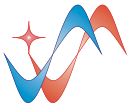
- Nabíjení kondenzátoru má exponenciální průběh
- Za dobu $\tau=1$ od začátku přechodného děje se kondenzátor nabije na 63,3% hodnoty U_0
- Podstatná část děje je ukončena za dobu $\tau=3$. Napětí na kondenzátoru $u_C=95\%U_0$
- Za dobu $\tau=5$ je $u_C=99,33\%U_0$. Děj lze považovat za ukončený
- Doba ustálení je nekonečně dlouhá

Vybíjení kondenzátoru

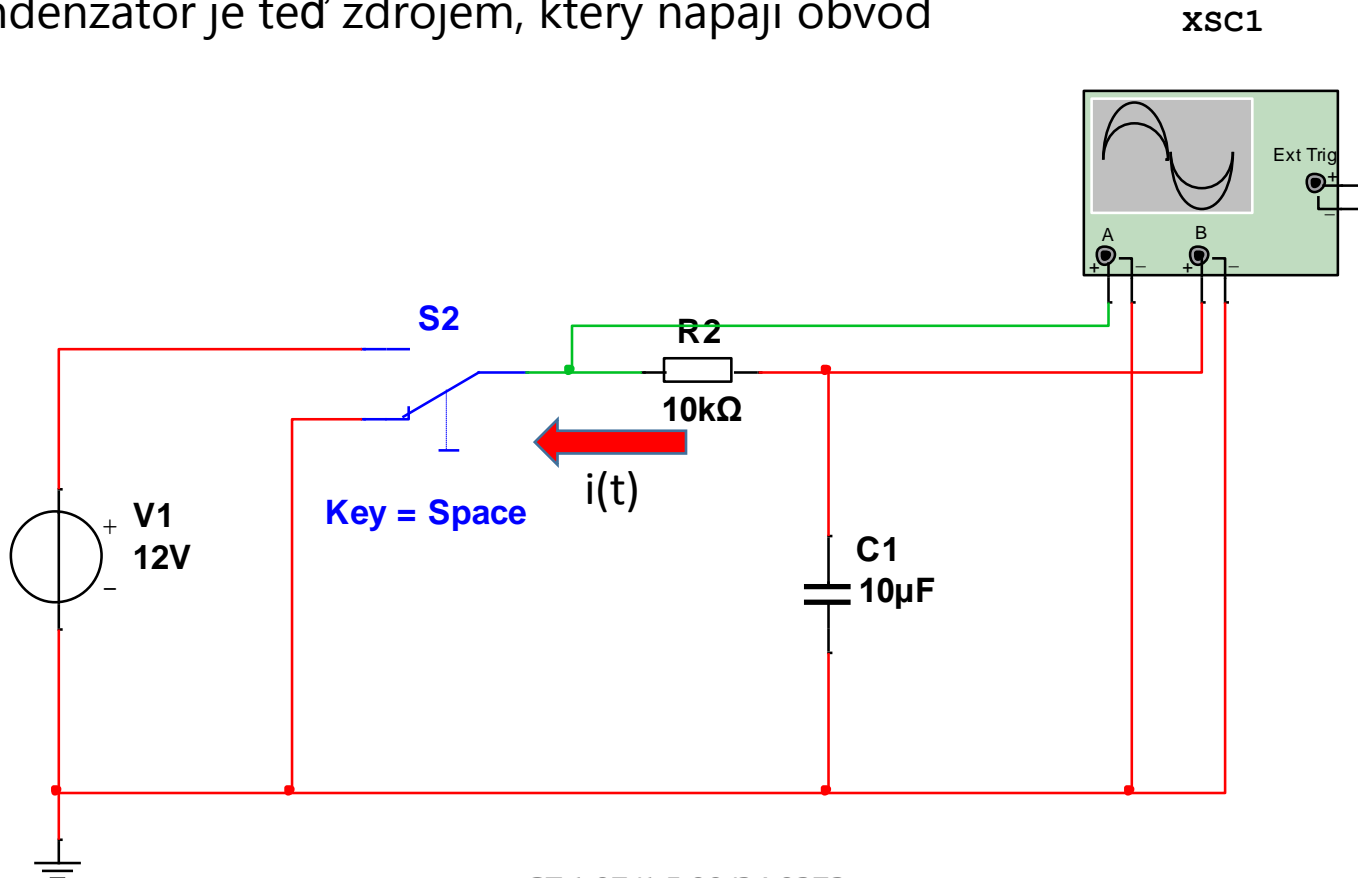
- Sepneme spínač
- Zobrazíme napětí $u_c(t)$ - červeně a $u_1(t)$ - zeleně

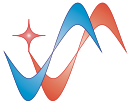

Vybíjení kondenzátoru

- Při vybíjení kondenzátoru teče obvodem proud opačným směrem
- Kondenzátor je teď zdrojem, který napájí obvod

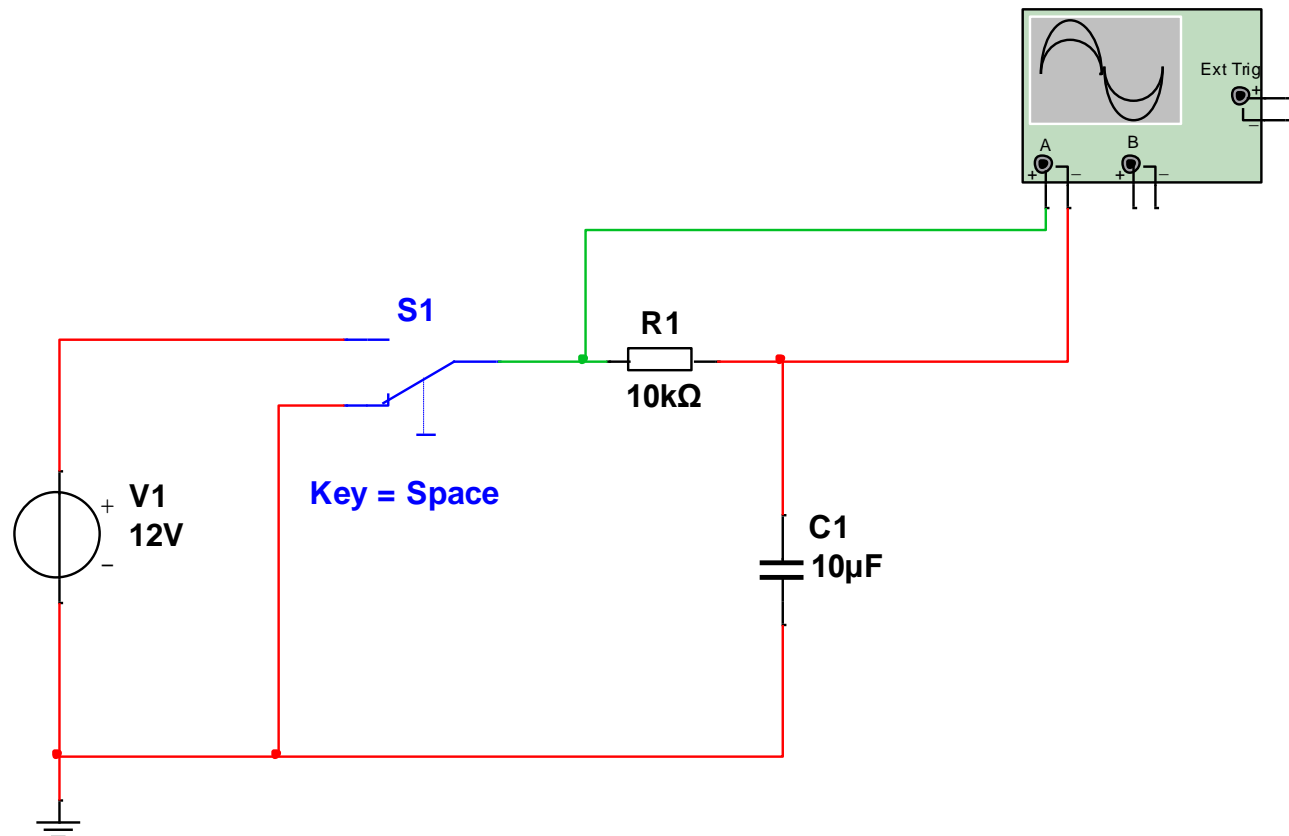

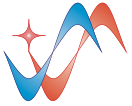

Vybíjení kondenzátoru

- Přepneme spínač a zobrazíme průběh napětí na rezistoru

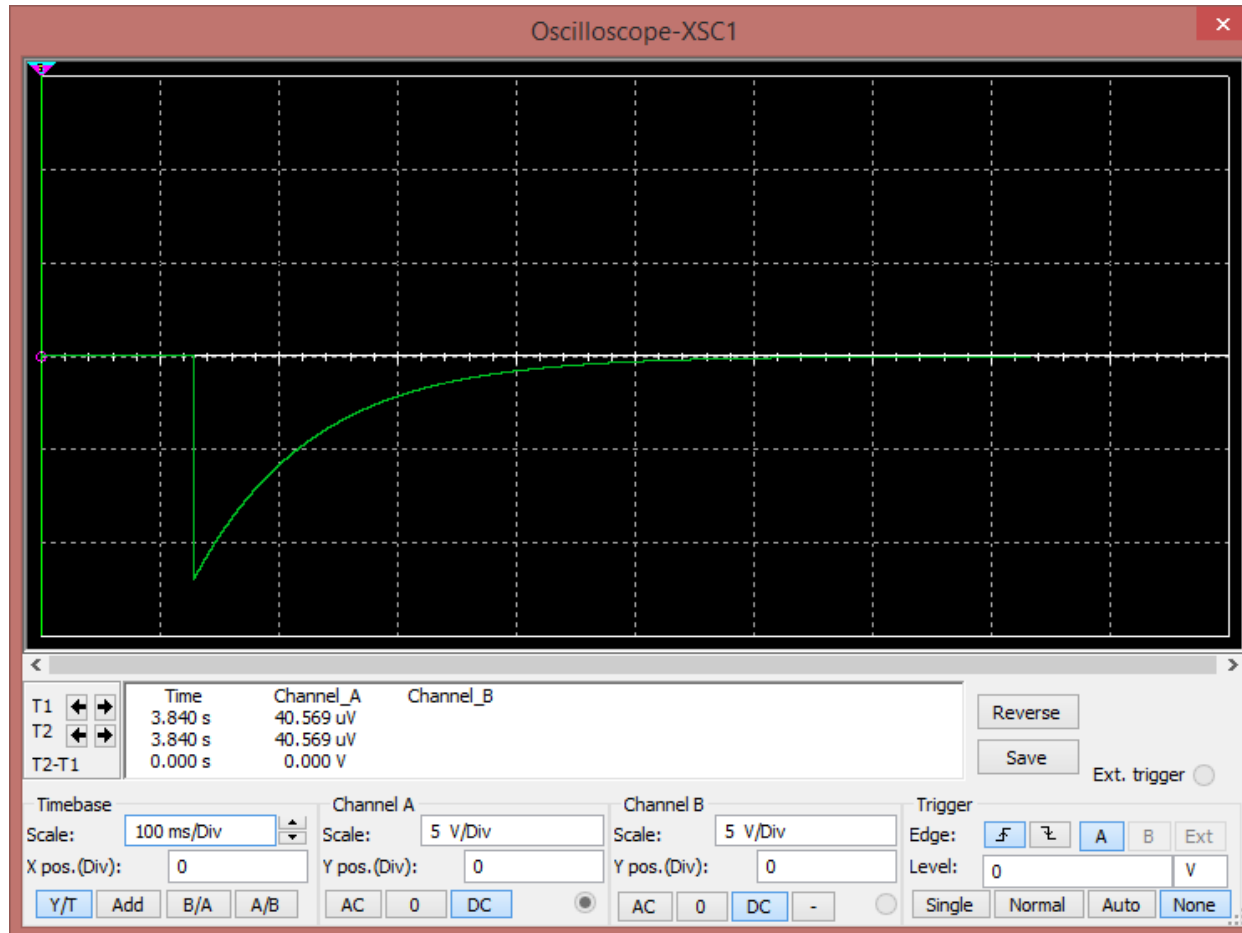
xSC1

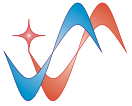

Vybíjení kondenzátoru

- Průběh napětí na rezistoru při odpojení od zdroje

Vybíjení kondenzátoru

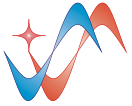
- Platí:

- $u_C(t) = U_0 \cdot e^{-\frac{t}{\tau}}$

- $u_R(t) = -U_0 \cdot e^{-\frac{t}{\tau}}$

- $i_C(t) = \frac{U_0}{R} \cdot e^{-\frac{t}{\tau}}$

- Za dobu $\tau=1$ od začátku přechodného děje se kondenzátor vybije na 36,8% hodnoty U_0
- Podstatná část děje je ukončena za dobu $\tau=3$. Napětí na kondenzátoru $u_C=5\%U_0$
- Za dobu $\tau=5$ je $u_C=0,67\%U_0$. Děj lze považovat za ukončený
- Doba ustálení je nekonečně dlouhá

Použité zdroje

- [1] Doleček Jaroslav: Moderní učebnice elektroniky 1, Základy elektroniky, ideální a reálné prvky, BEN-technická literatura, Praha 2007
- [2] Doleček Jaroslav: Moderní učebnice elektroniky 4, Přenosy v lineárních obvodech a úvod do zesilovačů, BEN-technická literatura, Praha 2009
- [3] Láníček Robert: Elektronika – obvody, součástky, děje,, BEN-technická literatura, Praha 2004